

ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ У ВІРТУАЛЬНО-НАВЧАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Павлюк Р.О.

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті розглянено питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов у початкових класах. Визначено особливості використання інформаційних технологій при творенні віртуально-навчального іншомовного педагогічного середовища. Проаналізовані особливості взаємодії педагога та вихованців у віртуально-навчальному іншомовному педагогічному середовищі в умовах шкільного та університетського навчання.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, віртуально-навчальне іншомовне середовище, професійна підготовка, мистецька педагогіка.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний етап розвитку цивілізації обумовлений взаємопов'язаністю та взаємообумовленістю всіх сфер та рівнів людської життєдіяльності, що спричинено значними глобалізаційними процесами. Це означає залучення великої частини людства до єдиної відкритої системи фінансово-економічних, політичних, соціальних, культурних зв'язків на основі новітніх інформаційних засобів та телекомунікацій.

Такі зміни у суспільному устрої не можуть не оминати і систему сучасної освіти, у якій виникають нові та актуальні галузі такі, як е-педагогіка, інформаційно-освітнє середовище сучасного вишу, дистанційне навчання, відкриті системи освіти тощо.

Науковцями зазначається, що актуальними є дослідження теоретико-методологічних проблем виховання, змісту і динаміки цілісного виховного процесу, взаємодії особи, суспільства, навчального закладу. Особливо важливими на сучасному етапі розвитку суспільства є комплексні дослідження з особистісно орієнтованого виховання дітей і молоді в різних соціальних умовах, утвердження цінностей гуманістичної педагогіки, гармонійного формування інтелектуальних, моральних, громадянських і фізичних якостей особистості.

Особливої уваги заслуговує опрацювання сучасних технологій навчальної і педагогічної діяльності, які базуються на використанні найновіших досягнень психологічної науки, вікової фізіології, соціології та інших наук про людину, нових інформаційних технологій; враховують різноманітність індивідуальних відмінностей і здібностей дітей, підлітків, молоді й дорослих. Це дозволить здійснити перехід до особистісно зорієнтованої освіти на основі пошуку оптимальних індивідуальних шляхів задоволення освітніх потреб і якнайповнішого розкриття можливостей особистості, мотивації її неперервної освіти.

Пріоритетом наукових досліджень є розробка інформаційних і комунікаційних технологій, визначення їх ролі у розвитку єдиного освітнього простору країни.

Важливою складовою цього напрямку є дослідження із формування навчального середовища:

розробка нового покоління засобів навчання для різних типів навчальних закладів, створення програмного продукту для комп'ютерно орієнтованих систем і технологій, підручників і навчальних матеріалів на електронних носіях.

Одним з пріоритетних напрямів вищої освіти є теоретико-методологічне обґрунтування шляхів трансформації вищої освіти, її змісту в умовах ринкової економіки; науково-методичне забезпечення розробки стандартів усіх рівнів системи вищої освіти України; запровадження нових педагогічних технологій.

Інформатизація освіти вимагає проведення досліджень, спрямованих на опрацювання дидактико-методичного забезпечення вивчення шкільного курсу інформатики, обґрунтування дидактичних функцій нових інформаційних технологій на всіх етапах освіти та методів і форм їх реалізації, розробку науково-педагогічних основ створення програмних засобів і систем навчального призначення.

Аналіз останніх публікацій. Проблемою підвищення ефективності навчання з використанням інформаційних і комп'ютерних технологій у вищих педагогічних закладах освіти різних рівнів акредитації займалися багато вчених. Досвід практичного застосування інформаційних і комп'ютерних технологій у царині освіти знайшов відображення у роботах В. Бикова, Я. Ваграменко, М. Жалдака, Н. Макарової, В. Овсянникова, В. Тихомирова, Ю. Триуса та багатьох інших. Однак багато проблем розробки і застосування інформаційних та комп'ютерних технологій не вирішені як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Різні аспекти проблематики використання інформаційних а інформаційно-комунікаційних технологій досліджуються в працях вітчизняних та закордонних науковців, зокрема: питання підвищення якості вищої освіти (А. Алексюк, В. Андрущенко, Я. Болюбаш, В. Кремень); психологічно-педагогічні, організаційні, технічні, теоретичні і практичні аспекти використання інформаційних технологій (М. Жалдак, В. Кухаренко, М. Моїсеєва, Н. Морзе, В. Олійник, Є. Полат, В. Солдаткін, С. Ющик); питання професійної підготовки (В. Бобров, Ф. Веселков, Ю. Голубєв, В. Дюков, С. Комар, Н. Кулебякіна, А. Солов'єнко,

В. Стасюк, І. Шаповал); проблеми формування інформаційної культури та компетентності фахівців (Н. Баловсяк, О. Барановська, В. Биков, М. Голвань, Т. Сіткар, Ю. Туранов).

Виділення раніше не вирішених частин проблеми, яким присвячена стаття. Проте публікації, у яких висвітлювався б комплексний аналіз питання інформаційної складової як основи ефективного використання мережевих технологій відкритої системи освіти та основи успішної професійної діяльності – запропоновані недостатньо. Разом з тим, не висвітлено у достатній мірі питання професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів до творення віртуально-педагогічної реальності та взаємодії педагога та вихованців в умовах віртуально-навчального середовища. На сьогодні не виокремлено єдиного підходу до структурування інформаційних засобів комунікації у віртуально-навчальному середовищі, не здійснено системного підходу до визначення складників такого середовища.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою нашого науково-педагогічного дослідження є аналіз використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов у початкових класах та визначення особливостей використання інформаційних технологій під час творення віртуально-навчального іншомовного педагогічного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із аспектів використання інформаційно-комунікаційних засобів навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів є підготовка майбутніх учителів початкових класів до творення віртуальної педагогічної реальності та взаємодії учасників навчально-виховного процесу у ній. Така реальність – це штучно створене навчально-виховне середовище, де за допомогою інформаційних та комп'ютерних технологій відбувається діалог між учителем та учнем. Такий діалог спрямований на розвиток комунікативної компетентності школярів, розвитку їх логічно-образного мислення, формування загальної культури особистості, стимулювання креативності індивіда та удосконалення змісту навчально-виховного процесу з іноземної мови [5]. Вченими доведено, що творча атмосфера на уроці сприяє ефективності запам'ятовування навчальної інформації та підвищує мотиваційну сферу особистості. Саме за допомогою інформаційних та комп'ютерних технологій навчальний процес можна зробити цікавим, відмінним від буденного, сприяти підвищенню мотивації.

Навчально-виховне середовище, яке змодельоване за допомогою комп'ютерних засобів навчання, ми і називаємо віртуально-педагогічним. У такому просторі вирішального значення набувають засоби комунікації, оскільки важливо, щоб було присутнє «живе» спілкування, а не опосередковане. Такий ефект створюється за допомогою варіювання інформаційними технологіями із загальноприйнятими методами навчання. Ми маємо на увазі, що працюючи за комп'ютером дитина не тільки є споживачем інформації, але

і під час захисту своїх проєктів або обговорення досягається ефект «живого» спілкування з учнями, учителем. Тобто формується не лише пасивний словниковий запас, а й відбувається його практичне застосування.

Комп'ютерні технології допомагають дітям оволодівати вміннями оперувати просторовими уявленнями в розумовому плані – моделями, схемами, формують у дітей уміння розрізняти план реальних об'єктів і план моделей, які зображують ці об'єкти, що прискорює розвиток наочно-образного мислення. Важливою умовою виникнення наочно-образного мислення є використання інформаційних технологій, зміст яких відповідає психофізіологічним особливостям дитини.

Використання інформаційних технологій активізує пізнавальну активність та розвиває самостійність, створює умови для продуктивної діяльності молодшого школяра, що сприяє розвитку наочно-образного мислення, формування особистості дитини [3, 121].

Парадигмальним є те, що для створення віртуально-педагогічного середовища на уроці вчитель повинен володіти арсеналом певних знань, умінь та навичок, передовсім, навичками роботи на комп'ютері; володіти знаннями про інформаційні технології навчання, сучасні комп'ютерні програми навчання іноземної мови тощо. Саме це є одним із головних завдань педагогічних вишів України.

Підготовка майбутніх учителів до творення віртуальної педагогічної реальності та взаємодії у ній на уроках іноземної мови у початковій школі повинна бути спрямованою на переосмислення усіх організаційних форм навчання фахівців. На заняттях значною мірою варто використовувати інформаційні засоби навчання, оскільки для того, щоб застосовувати їх у своїй професійній діяльності майбутній фахівець має сам досконало володіти такими засобами навчання.

Ефективність організаційних форм з використанням сучасних інформаційних технологій багато у чому залежить від таких рекомендацій: активне сприймання матеріалу студентом; глибоке осмислення його, в результаті чого досягається розуміння вивченого; застосування знань; закріплення їх у ході різноманітних навчальних дій [за 1, 22].

Педагогічно виправдане використання у навчальному процесі інформаційних комп'ютерних технологій навчання дозволить вдосконалити методи та організаційні форми навчання у вищі, підвищити якість навчання за рахунок створення і використання програмних засобів нового покоління, які дозволяють реалізувати у навчальному процесі більшу частину можливостей використання сучасних технологій, при дотриманні педагогічно доцільного співвідношення навчання з використанням інформаційних технологій і традиційних методів навчання.

Інформаційні технології навчання відносять до інноваційних методів навчання, інноваційної діяльності. Продуктами такої інноваційної педагогічної діяльності є нововведення, що позитивно

змінюють систему освіти, визначають її розвиток і характеризують як нові чи вдосконалені. Загалом інноваційна педагогічна діяльність – заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, орієнтована на зміну й розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики [2, 248].

Інноваційна педагогічна діяльність є одним із видів продуктивної діяльності. Серед її особливих компонентів особливу роль відіграє творчість. Надбання світової і вітчизняної педагогіки, сучасні науково-педагогічні дослідження та практичний досвід багатьох поколінь педагогів переконують у необхідності творчого елементу в педагогічній діяльності.

У багатьох педагогічних дослідженнях поняття творчості розглядається у контексті конкретної досліджуваної проблеми. На нашу думку її варто розглядати як елемент філософії мистецької освіти, оскільки у такому ракурсі можна зрозуміти та визначити усі особливості творчого педагогічного процесу. З такої точки зору поняття творчості розглядає вітчизняний науковець, професор О. Рудницька. У її книзі «Педагогіка: загальна та мистецька» зазначено, що для того, щоб підкреслити особливості та вагомість філософського підходу до розгляду проблем мистецької освіти, доцільно провести аналогію з діяльністю митця, який інтуїтивно відчуває й відтворює красу, існуючу в світі, але не може пояснити її у поняттях естетики або діяльності вченого, який володіє методом науки, розширює межі пізнаного своїми відкриттями, проте може помилятися у визначенні сутності зробленого. Мета філософії мистецької освіти якраз і полягає в усвідомленні сенсу художньо-педагогічної діяльності на вищому рівні узагальнення теоретичного досвіду пізнання у філософських категоріях, законах, поняттях.

Отже, зміст філософії мистецької освіти охоплює вивчення самого мистецтва як самодостатньої системи і його функцій у структурі освіти, тобто є синтезом цих двох гілок філософського знання [6, 39].

Важливість творчого елементу в інноваційній педагогічній діяльності змушує педагогів до переосмислення своєї професійної діяльності. Така інноваційна педагогічна діяльність потребує усвідомлення фахівцем практичної значущості різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні. Це вимагає готовності педагога до такої діяльності. Готовність до інноваційної педагогічної діяльнос-

ті – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості, рефлексії та використання ефективних засобів комунікації [2, 277].

Можна багато дискутувати про форми, методи, засоби вдосконалення навчально-виховного процесу як середньої загальноосвітньої, так і вищої ланок освіти. Актуальним залишається питання ефективних засобів спілкування.

Можливості сучасного уроку й системи освіти взагалі значно розширюються завдяки використанню мультимедійних, інтерактивних технологій, Інтернету. Сьогодні перед педагогами стоїть важливе завдання – виховати та підготувати молодь, спроможну активно включатися в якісно новий етап розвитку сучасного суспільства, пов'язаний з інформацією. Ні для кого не є новою, що дитина опановує комп'ютер раніше, ніж навчається грамотно писати та критично читати. Згідно з сучасною концепцією навчання дедалі більше уваги надається оптимізації та індивідуалізації шкільної освіти.

Висновки з дослідження та перспективи подальшого розвитку проблеми. За умови використання нових розробок у галузі викладання англійської мови, що базуються на використанні мультимедійних технологій, процес навчання переходить на якісно новий рівень – зараз з упевненістю можна сказати, що в умовах університету можна змоделювати ситуації реального, природного спілкування. Застосування інформаційних засобів комунікації та інформаційних технологій суттєво поліпшує якість подання матеріалу заняття й ефективність засвоєння цього матеріалу, збагачує зміст освітнього процесу та підвищує мотивацію вивчення англійської мови, надаючи можливість працювати над мовою у зручному для студентів та учнів темпі, сприяючи, таким чином, індивідуалізації навчання та ефективному оволодінню іноземною мовою.

Перспективи подальших розвідок у царині застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі творення віртуально-навчального іншомовного педагогічного середовища вбачаємо у детальному дослідженні складників вищезазначеного утворення, розробці методики та технології формування інформаційної компетенції у фахівців відповідно до галузей знань та дослідження подальшого розвитку ключових життєвих компетентностей особистостей у зв'язку з бурхливим розвитком інформаційного суспільства й глобалізацій ними впливами.

Список літератури:

1. Гончарова О. М. Вдосконалення організаційних форм навчання студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій / О. М. Гончарова // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. / Кол. авт. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. – Вип.52. – С. 21-24.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл., пед.]. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с. – (Альма-матер).
3. Лаврентьева Г. П. Розвиток наочно-образного мислення дошкільників у комп'ютерно орієнтованому середовищі / Г. П. Лаврентьева // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / Кол. авт. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2008. – Вип.53. – С. 116-122.

4. Наукові розробки Академії педагогічних наук України, готові до практичного застосування: Збірник анотованого переліку наукових розробок. – Миколаїв: МДУ ім. В.О.Сухомлинського, 2007. – 162 с.
5. Павлюк Р.О. Формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». – Вінниця, 2009. – 20 с.
6. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька : навч. посіб. [для студ., аспір., викл.]. – Тернопіль : Начальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

Павлюк Р.А.

Київський університет імені Бориса Грінченка

ИНФОРМАЦИОННЫЕ СРЕДСТВА КОММУНИКАЦИИ В ВИРТУАЛЬНО-ОБУЩАЮЩЕЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ СРЕДЕ

Резюме

В статье рассмотрены вопросы использования информационно-коммуникационных технологий в профессиональной подготовке будущих учителей иностранных языков в начальной школе. Обозначены особенности использования информационных технологий в создании виртуально-обучающей иноязычной педагогической среды. Проанализированы особенности взаимодействия педагога и воспитанников в виртуально-обучающей педагогической среде в условиях школьного и университетского обучения.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, виртуально-обучающая иноязычная педагогическая среда, профессиональная подготовка, творческая педагогика.

Pavliuk R.O.

Kiev Universitet after named Boris Grinchenko

INFORMATIONAL TOOLS OF COMMUNICATION IN VIRTUAL-EDUCATIONAL FOREIGN-LANGUAGE-SPEAKING PEDAGOGICAL ENVIRONMENT

Summary

The questions of the usage of informational-communicational technologies in the process of professional preparation of future teachers of foreign languages in primary classes are examined in the article. The features of the usage of informational-communicational technologies in creation of virtual-educational foreign-language-speaking pedagogical environment are determined. Peculiarities of interaction between teacher and students in an educational foreign-language-speaking pedagogical environment in terms of school and university education are analyzed.

Key words: informational-communicational technologies, virtual-educational foreign-language-speaking pedagogical environment, professional preparation, artistic pedagogy.